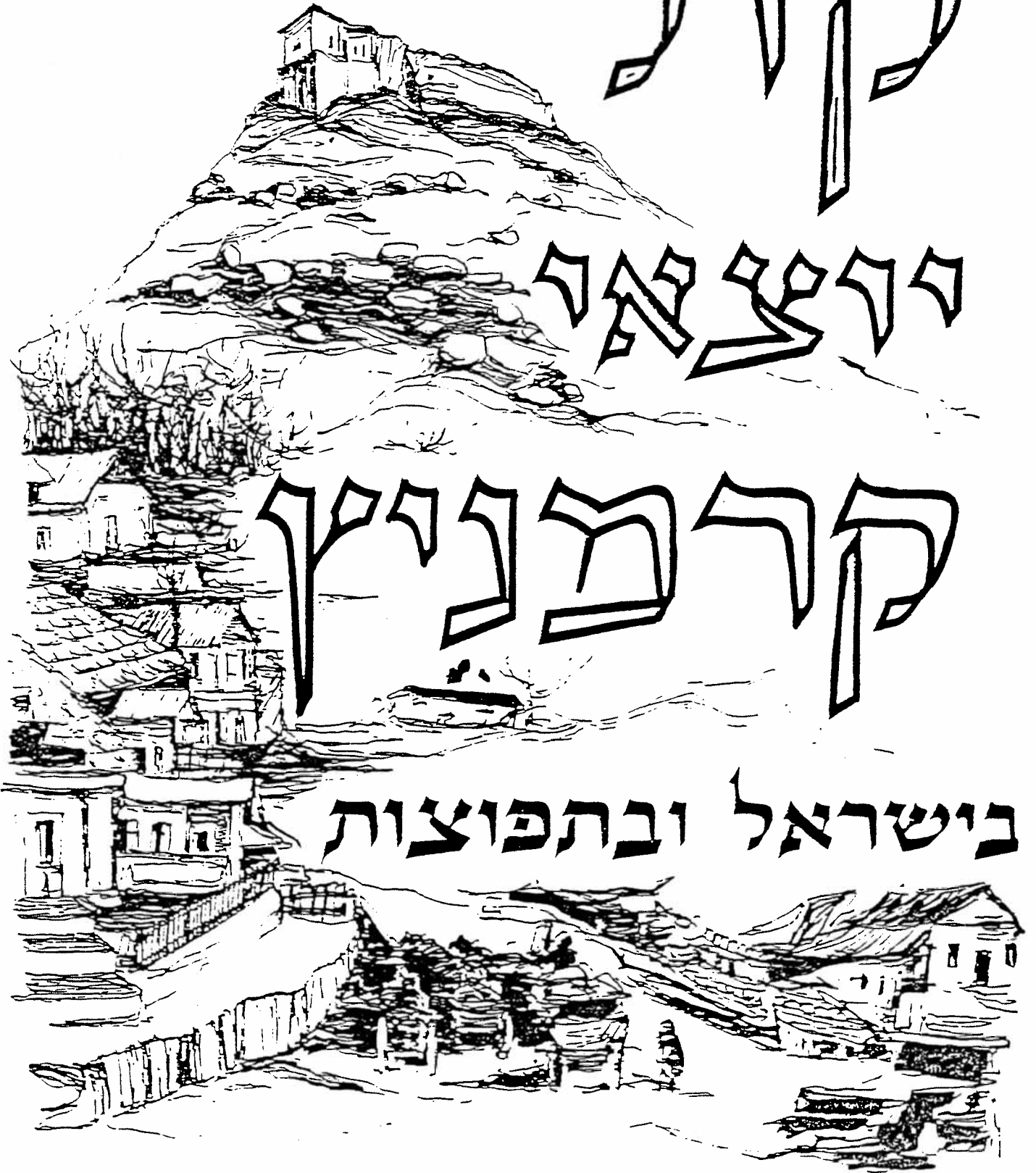

קהל

יהודי

קרבימ

בישראל ובתפוצות

דבר המערכת

בני עירנו היקרים !

הועד של הארגון החליט להדק את הקשר בינינו ולחדש את המבצע שנעשה בשנים הקודמות בהוצאת החוברת "קול יוצאי קרמניץ בישראל ובתפוצות" - אנחנו בטוחים שחוברות אלה עדיין שמורות אצלכם כנכס יקר המזכיר לנו את חברינו, אנשי קרמניץ היקרים שברובם אינם עוד. רוב חברי המערכת דאז גם הם נפטרו ברבות הימים וכעת אין לנו אפשרות להוציא חוברת במתכונת החוברות האלה. בכל זאת החלטנו להוציא לאור עלון בכוחותינו הדלים. מטרת העלון היא לפנות אליכם שוב בקריאה לרגשותיכם השמורות בלב וממלאות את הנפש. בואו נאחד שוב, נפגש לא רק ביום הזכרון אלא גם באירוע נוסף כמו בחנוכה, שהצליח רק במעט, בגלל מיעוט המשתתפים. בואו ונעלה זכרונות מהעיר על תושביה היהודיים אשר לא הצליחו לשרוד לאחר השואה.

"לזכור ולא לשכוח" זאת סיסמתנו. ואנו שהצלחנו גם לשרוד וגם לעלות לישראל, מוטלת עלינו החובה להתקרב אחד לשני, לחמם את ליבנו ולשמר את הזכרון של עירנו ויהודיה הנפלאים, הישרים והקדושים, שהקשר ביניהם היה בקשרי משפחה לבביים. אל תחמיצו את המפגש השנתי שאנו רואים בו כיום עליה על קבר אבות. בדקת הדומיה נזכור את יקירנו שנספו בשואה. נזכור את חברינו שנפטרו בישראל ובתפוצות לאחר המלחמה. ננצל את המפגש הזה להדק את הקשר בינינו לבין עצמנו. אל ניתן לזמן לטשטש את כל מה שהיה לנו יקר ביותר. נפגש גם על כוס קפה וניצור אוירה קרמניצאית, אוירת אחוה, מסירות ודאגה שהמצבה החיה לא תתפורר.

בברכת אחווה וידידות

ה ו ע ד

חלום שהתגשם

מאת: דוד צוקרמן

בשנת 1991 התקיימה, כמקובל, האזכרה השנתית לקורבנות השואה של יהדות קרמניץ. באזכרה זו נוכח גם יהודי משומסק בשם דגני ניסים. הוא סיפר לנו שחזר מטיול ברוסיה והחליט בדרכו חזרה לישראל לבקר בעיר מולדתו שומסק. בפגישתו עם פרנסי העיר, הוברר לו שקיימת תוכנית להקים מצבה ליהודי שומסק, שהושמדו על ידי הנאצים ועוזריהם, במקום הרצחם. התנאי הוא, שיוצאי שומסק הנמצאים בישראל יגיעו לשומסק להסרת הלוט מהמצבה. מר דגני הבטיח, שאם תבוא הודעה, שהמצבה מוכנה, הוא יארגן קבוצה אשר תסע מישראל לשומסק לטקס הסרת הלוט. הודעתו זו של מר דגני הציתה את יוצאי קרמניץ להצטרף לשומסקאים בתקוה, שבהזדמנות זו אפשר יהיה לבקר גם בקרמניץ. הוקם במקום ועד פעולה ונרשמו רבים למבצע זה. בסופו של דבר נסעו רק 5 שומסקאים ו-11 קרמניצאים. ב-25 לספטמבר 1991 יצאה הקבוצה בת 16 איש בטיסה לריגה וההתרגשות היתה רבה. משם המשכנו באוטובוס וברכבת (עם כמה תלאות בדרך), אך כשהגענו לשומסקאק היה הכל טוב ויפה. כמעט כל אוכלוסית שומסק ופרנסיה קיבלו אותנו בלבביות. לטקס הסרת הלוט הגיעו המונים. את המצבה כיסה ים של פרחים. למחרת בבוקר התחיל שלום שמרת (בוזיה שיפריס) לפעול. הוא ביקש מראש העיר שומסק לעזור לנו לבקר בקרמניץ. נענינו בחיוב וראש העיר יצר קשר עם ראש העיר קרמניץ וגם העמיד לרשותנו אוטובוס על חשבוננו. בקרמניץ התקבלנו על ידי מנהל המוזיאון הממלכתי. ההתרגשות שלנו היתה עצומה אך מלווה בצער ובסבל לראות את העיר בלי זכר ליהודים שגרו ברחובות שנמחקו כליל ובית הכנסת הגדול והמפואר שנחרב ואיננו עוד. פרצנו בבכי כמו ילדים קטנים. עוד לפני שהגענו למרכז העיר עלינו על ההר בונה ושם גוללתי את ההסטוריה של ההר ושרידי המבצר שעליו.

בפגישתנו עם ראש העיר ומנהל המוזיאון קבלנו על העובדה שעיר, שברובה נבנתה על ידי יהודים נשארה ריקה מתושביה - בונה. זעזוע נוסף עברנו בביקורנו ליד מצבה, ששרידי קרמניץ הקימו לזכר קדושיה. מצבה זו נמצאה על סף התפוררות ומסביבה שטח מוזנח ביותר.

פרצנו בתלונות למארחים וההאשמה היתה כבדה. איך זה יתכן, שלא נשאר זכר ליהודים שחיו כאן שנים רבות? בוזיה אמר: "במוזיאון מנציחים כלבים ולא לה שנוולדו כאן והיו את הפאר של העיר אין זכר. בית הקברות היהודי מוזנח, מצבות נגנבו ונשברו, השטח דומה לג'ונגל".

פרנסי העיר הרגישו מאד לא נוח, ואולי היתה זאת העמדת פנים בלבד. לעומת זאת הם הבטיחו שלשנה הבאה, במלואת 50 שנה לשואת יהודי קרמניץ הם מוכנים להקים מצבה לפי התוכנית והציור שאנו נגיש להם, ובמוזיאון יקדישו פינה לזכר יהדות העיר. הם גם הבטיחו לדאוג למקום מגורים למשלחת שלנו, כי עד אז לא היה אפילו מלון אחד בקרמניץ ואנו נאלצנו עוד באותו ערב לחזור לשומסק ללינת לילה. עוד הספקנו באותו יום לסייר בקרמניץ בהרגשה שהנסיעה לשומסק היתה כדאית מבחינות רבות ובעיקר - יצירת הקשר עם ראש העיר ומנהל המוזיאון בקרמניץ.

ישר כוחם של כל אלה אשר פעלו באומץ רב על מנת להגשים את חלומם של כולנו להנציח את יקירנו שניספו בשואה.

טיוולנו באוקראינה וריגה

מאת: ש. שמרת

י מ ר ן

יום ד' - 25.9.91

בשעה 14.00 הגיעו לנמל התעופה בן-גוריון 11 קרמניצאים ו-5 אנשי שומסאק, אשר החליטו לטקס הסרת הלוט מהמצבה שהוקמה בשומסק לזכר יהודיה שנרצחו בשואה. עלינו למטוס של חברת התעופה "אירופלוט" לטיסה ישירה לריגה. התנאים במטוס היו טובים למדי גם האוכל היה משביע רצון. לאחר טיסה של 3 שעות ו-45 דקות הגענו לריגה בשעה 10.00 בלילה. בשדה התעופה זכינו לקבלת פנים טובה ובאוטובוס הגענו למלון CARAVELLA - מלון נקי ותנאים טובים.

יום ה' - 26.9.91

בשעה 8.00 אכלנו ארוחת בוקר ויצאנו לסיור מעניין בריגה, כולל העיר העתיקה. בערב הגענו לתחנת הרכבת בה נסענו כל הלילה לרובנו. בלינו את הלילה בתאים של שניים. השרותים גרועים ביותר למרות מפקדת הקרון שהשתדלה לעזור ככל יכולתה.

יום ו' - 27.9.91

לרובנו הגענו בבוקר. קבלת פנינו היתה יוצאת מן הכלל. באוטובוס ישן אך במצב רוח מרומם הגענו למלון "וולין" בשומסק. המלון נבנה לפני 3 שנים, בעל תחזוקה גרועה ביותר. סימני התפוררות ניכרים בכל מקום, ללא מים חמים. לעומת זאת זכינו לאוכל מעולה בתוספת של 10 רובל ליום. לינת לילה במחיר 9.10 רובל כללה 3 ארוחות ביום. בערב עשינו סיור בשומס ק.

יום שבת - 28.9.91

המלוה הקבוע שלנו איוון, מורה במקצועו, שימש לנו כמתורגמן מאנגלית, גרמנית ואוקראינית לרוסית. איתו ביקרנו בחצנויות, בית מרקחת ובאזור היהודי. לאחר הסיור הוזמנו ע"י אנשי הצמרת של שומסק והאזור לארוחת צהריים חגיגית. מצב הרוח היה מרומם. השיחה עם המארחים היתה מלב אל לב. שרנו ברוסית, אוקראינית ועברית. נאמו של ראש העיר, מר גריגורנקו, היה מרגש מאד ועוד יותר מרגש היה נאום התשובה של דוד צוקרמן. ארוחת ערב מעולה אכלנו במסעדה.

יום א' - 29.9.91

לפני הצהריים השתתפנו בטקס פתיחת בי"ס חדש בשומסק בו נכחו כמעט כל תושבי העיירה. ילדי ביה"ס בתלבושת יפה מאד. עשינו סיור בביה"ס ולאחר מכן - נאומים מרגשים, תזמורת ניגנה שירים יפים וילדי ביה"ס הגישו לנו פרחים. חזרנו למלון, ועמוסים בפרחים הלכנו לטקס הסרת הלוט ממצבת הקורבנות של יהדות שומסק. הטקס היה מרגש מאד בהשתתפות כל העיירה. נאמו: מר גריגורנקו, נציגי מחוז טירנופול ויהודים מהמחוז. דוד צוקרמן אמר "קדיש" ו"אל מלא רחמים". הדליקו נרות זכרון ושמו על המצבה אבנים מן הארץ. אצל משפחה חצי יהודית אכלנו ארוחת ערב מרשימה.

יום ב' - 30.9.91

לבקשתי, התקשר המנהל האדמיניסטרטיבי של שומסק, מר קזיורה, לקרמניץ אשר העמיד לרשותנו אוטובוס צמוד לכל היום. בשעה 9.50 עזבנו את שומסק והגענו לקרמניץ. עלינו על ההר בונה ונהננו מאד מהנוף היפה שהשתקף משם. בעיר קיבל אותנו נציג העיר אשר הביא אותנו למנהל המוזיאון. לדאבוננו הגדול לא מצאנו במוזיאון זכר ליהדות קרמניץ. משם נסענו לקבר האחים - מקום מוזנח ביותר. המצבה מנופצת בחלקה. לאחר אמירת "קדיש" ו"אל מלא רחמים" שמנו גם שם אבנים מן הארץ והדלקנו נרות זכרון.

האשמתי את נכבדי העיר ואת מנהל המוזיאון על ההזנחה וחוסר ההתחשבות בכבודם של הנרצחים ומתוך רוגז וצער פרצתי בבכי כמו ילד קטן. היתה זאת חולשה רגשית שפרצה אצלי לאחר 50 שנה.

חזרנו העירה ולפי בקשתי התקבלתי אצל מנהל האזור ויחד עם דוד צוקרמן ואשתו התלוננו על ההזנחה של מקום הרצח של יהודי העיר. "ליותר כבוד זוכים כלבים מאשר לו זכו קדושי העיר" טענתי בפניו. לבסוף סוכס, שהם יקימו מצבה ואנחנו נוזמן בשנה הבאה לטקס הסרת הלוט. לאחר מכן עזבה אותנו הקבוצה משומסק. את ארוחת הצהריים אכלנו במסעדה בשם "קרמניץ" ויצאנו לסיור בעיר. ביקרתי בבית בו נולדתי, כיום זאת הספרייה המרכזית של העיר, בחנויות ובערב חזרנו לשומסק ללינת לילה.

יום ג' - 1.10.91

בבוקר חזרנו לקרמניץ, קבלת הפנים היתה טובה מאד. מר סאשה, נציג המוזיאון, הכיר לנו חבר, שהכיר הרבה יהודים מקרמניץ. רבים מאיתנו התפזרו בעיר. כל אחד חיפש את הבית בו גר לפני המלחמה. אני, יחד עם מספר אנשים ביקרנו במוזיאון ולהפתעתנו הראה לנו מנהל המקום פינה שהקדיש ליהדות העיר. שוב נפגשנו עם סגן מנהל האזור וסיכמנו איתו את תוכנית הקמת האנדרטה לקדושי העיר כולל הטקסט בעברית ואוקראינית שנשלח אליו מן הארץ.

בהמשך הסיור ביקרנו בליצאום, באזור הגטו, שהפך לחורשה גדולה בו הוקם גם גן שעשועים לילדים, מטפסים על ההר "קריסטובה" ולמרגלותיו בנין הגיסטפו בו נרצחה כל האינטלגנציה של העיר. הזמנתי את מנהל המוזיאון ואת מלויו לארוחת צהריים במסעדה בעיר. במשרד רישום התושבים מצאתי את תעודת הלידה שלי. ביקרתי גם בבית הסבתא מצד אימי. אשתו של המלוה, סאשה, הראתה לנו תמונת רוצח היהודים, אשר גר כעת בטורנטו שבקנדה שם משרת ככומר בכנסייה אוקראינית.

חזרנו למלון בהרגשה שהצלחנו לעשות משהו במשימתנו הקדושה ובליבנו תקוה שכל מה שהובטח לנו אכן יתבצע.

בשעה 8.30 מסרנו לביה"ס של שומסק תרומה ע"ס - 5,000 רובל בנוכחות נציגים מהאזור ועתונאים. קיבלנו אוטובוס על חשבון עיריית שומסק להסעה לעיר לבוב. בדרך ביקרנו ב"לברה של פוצ'ייב". ברדזיבילוב עשינו הפסקת שתייה והצלחתי גם ליצור קשר עם משפחתי בארץ. בלבוב נפגשנו עם מדריכת האינטוריסט ומשתכנים במלון "דניסטר". עשינו סיור מודרך בפנורמה, בעיר העתיקה, ברובע היהודי שם שמענו סיפור מעניין על בית-הכנסת "שושנת הזהב". לאחר שתיית קפה בבית קפה עפ המקומיים, המשכנו בסיור בעיר באתרים שונים.

בשעה 8.00 בערב עלינו לרכבת לילה לקייב. התנאים ברכבת זו היו מצוינים, ברמת מלון של 5 כוכבים. מצעים נקיים, שתייה חמה, רדיו בכל תא, חימום מרכזי, בקיצור - מצויין.

יום ו' - 4.10.91

לקייב הגענו בבוקר למלון "רוס", והנה הפתעה! מר דגני קורא לנו לטקס מרגש מאד עם חסידי אומות העולם שהתקיים על יד המלון בהשתתפות השרים המר, ד"ר בורג, ד"ר ארד - יו"ר "יד ושם" ומוזמנים אחרים מהארץ. לאחר סיום הטקס המשכנו לסיור בעיר. ביקרנו בבית-הכנסת היחיד שעדיין פועל בקייב, פגשנו יהודים מארה"ב כולל אחיו של מר בוש. בעיר מתנוססים פלקטים בעברית "לעולם לא עוד" ועוד סיסמאות אחרות. הצלחתי להשיג 8 כרטיסים לבלט "אגם הברבורים" במחיר 4.80 רובל לכרטיס (25 סנט). בית האופרה היה מפואר ונהנינו מאד. חזרנו למלון במונית (25 רובל) לארוחת ערב בליווי תזמורת וחתונה מקומית.

יום שבת - 5.10.91

קמתי מוקדם בבוקר ויצאתי לשוק על יד האצטדיון של דינאמו - קייב, המתקיים בימי שבת וראשון. שם אפשר להשיג כל דבר במחירים מצחיקים, בשבילנו. חזרתי לארוחת בוקר למלון. המשכנו בסיור רגלי מאד מעניין בעיר. ברכבל הגענו למרכז העיר שם התנוססו סיסמאות רבות על "באבי יאר". לסיכום - אפשר להגיד שקייב היא עיר יפה מאד. בעיר הצטיידנו בכרטיסי רכבת לריגה. הגענו לטקס "באבי יאר". המארחים קיבלו אותנו במשלחת רישמית מהארץ. כייצוג ממשלתי קיבלנו זר פרחים ענק אותו הגשתי למר אבידר ומר צוקרמן. צעדנו מאחוריהם ובראשם - נוער מקומי עם דגלי ישראל בליווי מנגינות אבל. הטעות אמנם התגלתה אך הזר נשאר בידיהם של אבידר וצוקרמן. המשכנו להשתתף בטקס הארוך שכלל נאומים רבים. היה קור עז ורבים מהנוכחים עזבו את הטקס באמצע. גם אנחנו הצטרפנו אליהם וחזרנו למלון.

יום א' - 6.10.91

לפני ארוחת הבוקר סירנו בשוק על יד האיצטדיון, וחזרנו למלון. לאחר ארוחת הבוקר הגענו לתחנת הרכבת בקייב. התברר, שקיבלנו קרון גרוע ביותר. 4 אנשים בכל תא. לכלוך מסביב וסרחון לא מעט. עמדנו בפני המציאות הסובייטית. אין מה לעשות. כל מאמצינו להחליף את הקרון עלו בתוהו. בתנאים אלה שהינו כ - 20 שעות. מזל שקיבלנו אוכל מהמלון בקייב. בכל זאת קיבלנו את הכל במורל גבוה. באמצע הלילה הכניסו לנו נוסעים מקומיים ממינסק. מר דגני ירד בוילנה למפגש עם רופא. אני הכרתי יהודי בריגה שפתח עסק פרטי בשם "זניט" למכשירים אופטיים וצעצועים לילדים. ביקרתי בחנותו והוא סיפר לי, שאחיו עלה ארצה וגר בכפר-סבא.

יום ב' - 7.10.01

בשעה 9.25 בבוקר הגענו לריגה. קיבל אותנו המדריך שלנו. הסיוט נגמר. במלון CARAVELLA חדרים נקיים, חזרנו לציוויליזציה. אחה"צ יצאנו לעיר ועשינו קניות. בערב חזרנו למלון, גם דגני חזר מוילנה. אנו שמחים שהכל נגמר בשלום.

יום ג' - 8.10.91

לאחר ארוחת הבוקר יצאנו לסיור על נושא היהודי עם המדריכה טניה - רופאה במקצועה. טניה, ממוצא יהודי נשואה לגוי, בעלת תואר ראשון לשפות ותואר שני - משפטים וביטוח. הסיור היה מרתק אך בכל מקום נתקלים ברצח יהודים. האדמה ספוגה בדם יהודי ריגה והסביבה. ביקרנו גם בבית הכנסת הפתוח, שעה בבוקר ושעה אחה"צ. כעת הוא עובר שיפוץ יסודי. אחה"צ ביקרנו במוזיאון הכפרי אטנוגרפי והתרשמנו מאד. לאחר הסיור אכלנו ארוחת ערב חגיגית כפיצוי על הבילוי ברכבת. לאחר הארוחה הוזמנו לקונצרט בקהילה היהודית בריגה בו הופיע זמר גרמני ששר שירים באידיש. לבקשתי, הוא סיים בשיר "ירושלים של זהב".

יום ד' - 9.10.91

השכמה מוקדמת. ארזנו את המזוודות, אכלנו ארוחת בוקר ונסענו לשדה התעופה בריגה. לאחר 3 שעות המתנה המראנו בטיסה ישירה לתל-אביב. עלי לציין, ששלטונות המכס לא עשו בעיות. שילמנו רק עבור עודף משקל. בשעה 17.00 הגענו לנמל התעופה בן-גוריון. גם לנו, המגיעים מבריה"מ עמדה הזכות לא להבדק במכס. חזרנו הביתה עם רגשות עמוקים של חוויה יוצאת מן הכלל, שאפשר לחוות רק פעם אחת בחיים.

КРОВЬ ЛИЛАСЬ В КРЕМЕНЦЕ

Шестнадцатилетний комсомолец Рома К. тайком вел дневник. Забравшись на чердак, он записывал в тетрадь все, что видел в своем городе, растоптанном немцами. Леденящей жутью веет от этих скупых записей, рассказывающих о зверствах фашистских погромщиков в Кременце.

«8 августа 1942 г. В городе опять появились гестаповцы. Палачи забрали у городских предприятий около сотни заступов и лопат. В городе есть 6 грузовых машин, принадлежащих гебитскомиссару.—На них устроены высокие загородки из досок. Ясно...

9 августа. Началось сегодня ночью. В город со всего района согнали полицасы. Гетто (еврейский район) плотно окружено. В 2 часа ночи там послышались ужасные вопли, вслед за тем беспорядочная револьверная стрельба. Действуют немцы

10 августа. Объявлено что-то вроде военного положения. Хождение только до 6 часов. По главной улице ходить нельзя. Гестаповцы стреляют во всех, кто выглянет в окно или выйдет на улицу. Эти сволочи имеют наглость называть себя христианами. Они даже на поясных пряжках имеют надпись: «С нами бог».

11 августа. За вчерашний день расстреляли около 5.000 человек. У нас за го-

родом есть старый окоп длиной около километра. Там производилась расправа. Ужасное зрелище! Ворота гетто широко открыты, а за ними стоит очередь обреченных—по два в ряд. Подъезжает автомобиль. Очередь молча подвигается: ни крика, ни плача. Пьяные полицасы подгоняют отстающих, прикладами утрамбовывают лежащих вповалку в грузовике. Машина отъезжает за город. Навстречу ей мчится такой же пружовик, но уже без людей, а наполненный одеждой. Наверху сидит полицай и с довольным видом играет дамским зонтиком. У него полные карманы часов.

Вот машина прибыла на место. Обреченные сходят, раздеваются донага и по одному двигаются ко рву. Ров наполнен человеческими телами. На валу сидят два раздетых до пояса гестаповца с сигаретами в зубах. В руках автоматы. Люди входят в ров. Раздаются выстрелы. Кончено. Следующие! Были такие, которые не хотели раздеваться, входить в ров. С такими кончали на месте и сбрасывали в яму. Яма наполнена до краев. Полицасы присыпают ее землей.

Вот один, раздевшийся уже догола, побежал, припадая к земле и петляя по полю. Два гестаповца с автоматами ухмыляются, следя за ним. Вот он уже отбежал 100 метров. Тогда оба

спокойно прицеливаясь, стреляют. Человек упал. Один за другим движутся грузовики. На них—женщины, дети, девушки...

14 августа. Расстреляли еще несколько тысяч. Их нашли спрятанными в погребах. Как только темнеет, начинается стрельба: это убивают тех, кто пытается убежать от расправы. Возле гетто чувствуется резкий трупный запах.

Сегодня везли Ф. Я себе не могу отдать отчета, но очень тяжело.

Она была хорошая девушка и храбрая. Она ехала стоя, с гордо поднятой головой. Я уверен, что и умирая она не опустит головы. Знай, Ф., я помню тебя и не забуду, а может быть, когда-нибудь и отомщу.

31 августа. Проходил вчера мимо тех окопов, где лежат расстрелянные. Гладкая белая площадь. Трупы разлагаются, пухнут. На поверхности видны ноги, руки. Собаки растаскивают покойников.

2 сентября. Сегодня ночью была подожжена часть города. Сгорело около 400 домов.

4 сентября. Обгоревшие столбы, клочья какого-то тряпья, запах гари. Еще недавно здесь жили, прудились 7.000 человек. А сейчас—пустырь, груда камней... И все это наделали немцы-людоеды!»

רישומי ביקור בקרמניץ

מאת: דוד צוקרמן

ה ס ר ת ה ל ו ט מ ה מ צ ב ה

חלפה שנה, ואנו מתארגנים שוב לביקור בקרמניץ, על מנת להסיר את הלוט מהמצבה בליווי טקס אזכרה לקרובינו שנרצחו בשואה. גם הפעם נרשמו 40 איש לנסיעה ולמעשה ביקרו הפעם 23 איש בלבד. נצלנו את הנסיעה הזאת לביקור בערים הגדולות ברוסיה. ברצוני לחלוק אתכם, חברים יקרים, את רגשותינו בהסרת הלוט מהמצבה שהקמנו בעיר מולדתנו שגרמו ברובנו להזיל דמעות. כל אחד נשבע בליבו לא למחוק את זכר היהודים מקרמניץ על אף כעסם של אויבינו.

הטיסה והעיכובים בדרך, הנסיעה באוטובוס מאודסה בתנאים גרועים ביותר, לא גרמה לנו הנאה רבה, בלשון המעטה. אבל כאשר דרכנו על אדמת העיר, שכחנו מהצרות שבדרך. אנשי השלטון קיבלו אותנו יפהמאד ושיכנו אותנו במלון ברמה בינונית, השרותים היו גרועים ולא פעם סבלנו מחוסר מים, על אף רצונם הכן של המארחים להגיש לנו את כל תשומת לבם ולשפר את התנאים. לא רק המלון שלנו סבל מחוסר מים. כל העיר השתתפה איתנו בסבל זה. שומו שמים! בקרמניץ חוסר מים! הלא כל מעדר שחדר פחות ממטר באדמה שפע מים - מי מעין. זאת תוצאה של חורבן יהדות העיר.

אחדים מאיתנו הלכו לראות את המצבה והתברר, שלוח הזכרון לא היה במקומו והיה צורך בעבודת גמר. סוניה צוקרמן ויעקב שרנצל התלוננו על כך בצורה חריפה. חזרנו למלון בהבטחה שלמחרת יהיה הכל מוכן. המארחים התכוננו לערוך טקס רב רושם, סיקור טלוויזיוני, להסרת הלוט מהמצבה. לצערנו, הדבר לא יצא לפועל בגלל חוסר זמן. חייבים היינו להגיע לשדה תעופה כדי להספיק לתפוס את המטוס לקייב. הטקס עצמו התקיים בהשתתפות המון רב מהאוכלוסיה המקומית, והרבה פרחים כיסו את המצבה. גם הלוח היה מוכן עם מגן דוד והקדשה בעברית ובאוקראינית. נכחו גם מקצת מהיהודים של הסביבה והערים הקרובות לקרמניץ. הנאומים של ראש העיר ואנשי הצמרת היו מרגשים. גם הופעת זמר מפורסם ששר שירים באוקראינית הוסיפו רבות למעמד. דוד צוקרמן אמר "קדיש", והקהל היהודי חזר אחריו. בראשים מורדים שמענו את שירת "אל מלא רחמים" ועינינו מלאו בדמעות. סימנו את הטקס בשירת "התקוה".

מר שופמן קרא כתבה הקשורה לאוירה וסניה קגן, המבוגר שבחבורה קרא פרקי תהילים על תחיית המתים שברקע, הכוונה של תחיית האומה. לדעתי, הנסיעה הזאת היתה הגשמה של חלום לעליה לקבר אבות, ובליבנו הרגשה שביצענו דבר גדול.

לאחר הטקס כולנו הוזמנו על ידי פרנסי העיר לארוחת ערב חגיגית בה שר מצב רוח מרומם. נפרדנו בלבביות ממארחינו ולמחרת בבוקר נסענו לכיוון אובנו פרנקוב בדרכנו לקייב. תם פרק חשוב ומרגש ליהודי קרמניץ החיים בישראל ובתפוצות.

ארגון יוצאי קרמניץ ושומסק בישראל

תל-אביב 28.2.1995

חדש ימינו כקדם

חברים יקרים,

החלטנו להוציא עלון "קול יוצאי קרמניץ ושומסק בישראל ובתפוצות", בהמשך לחוברת שהיתה מתקבלת ברצון רב בביתנו ובתפוצה (ארה"ב, קנדה, ארגנטינה וצרפת).
אם נצליח לעורר בתוכנו שאננותכם ואת נטייתכם לשכוח - ובפרט לקרב הצעירים, נמצא בכך סיפוק מלא ונהיה נשכרים.

אנו פונים לקוראינו בעתיד וביחוד לצעירים, להצטרף ולשלוח לנו חומר אשר יודפס ברצון רב.

ב ב ר כ ה

ה א ר ג ו ן

לזכר אלה שהלכו לעולמם בשנים האחרונות:

ארתיקר מרדכי
ארגמן אברהם
ברנשטיין צבי
גולדברג מנוס
גלוזמן יעקב
הופשטיין פייגה
חרש יצחק
טפר פישל
טפר נתן
מילר שניידל
נול מיכאל
פורטנוי יצחק
קופיקה משה
קינברג צבי
קנלר רחל
קוילר זינה
רוכל יצחק
שינדלס בלה
שניידר רבקה
שטרן איטקה
שרנצל אברהם
שוורץ בצלאל
מילר משה
שטרן דב

דו"ח לשנת 1993-94

1,835.43 יתרה לתחילת השנה :

הכנסות:

383.10	-	דיווידנד מנ"ע
380.-	-	הרומות מחברים
4,510.-	-	ממכירה \$ 1,500.-
285.-	-	חרומת חבר \$ 100.-

7,893.53 6,058.10

הוצאות:

165.20	-	צילטג - טרסובה P.K.O
100.-	-	עזרה רפואית-עולה
200.-	-	לפי פניית יו"ר יוצאי שומסק
544.05	-	מודעת אבל - א. שרנצל ז"ל
252.10	-	הוצאת בנק
352.60	-	גלויות והדפסת הזמנות לאזכרה
175.17	-	הוצאות משרדיות
4,000.-	-	רכישת מ.ק.מ בנה"פ ז"פ 6/95

7,893.53 5,709.12 -
 2,104.41 - יתרה לסוף השנה